

01.02.2023

Група 24. Всесвітня історія. Урок 32. Завершальний період війни. Капітуляція Німеччини та її союзників. Ладиченко 10 клас с. 146-150.

Завершальний період війни. Капітуляція Німеччини та її союзників

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Пригадайте, яке становище склалося на фронтах наприкінці 1943 р.

Перейшовши за цим посиланням <https://www.youtube.com/watch?v=jyKDcbKHdyk>, ви зможете переглянути документальний матеріал, присвячений капітуляції Німеччини.

1. Завершальний етап визволення Європи. Він розпочався у 1944 р. Протягом кількох місяців між липнем 1944 і травнем 1945 рр. радянськими військами з допомогою місцевих патріотів було звільнено території Румунії, Болгарії, Угорщини, Австрії та Чехословаччини.

Сподіваючись випередити радянські війська, щоб узяти під свій контроль владу в країні, лондонський уряд наказав підрозділам Армії Крайової 1 серпня 1944 р. підняти повстання у Варшаві. До них приєдналися і війська Армії Людової.

Чисельність повстанців була значною - близько 40 тис., але лише 10 % з них мали зброю, а боєприпасів могло вистачити не більше ніж на 2-3 дні боїв. Тому, незважаючи на початкову чисельну перевагу повстанців (німецький гарнізон міста був рівно удвічі меншим), уже протягом першого дня вони втратили близько 2 тис. бійців. Лише тоді британці звернулися по допомогу до Червоної армії.

Радянські війська і підрозділи Війська Польського форсували Віслу і захопили варшавську набережну. Проте, командує повстанням Бур-Коморовський відмовився спілкуватися з радянськими представниками, і наказав повстанцям відійти від Вісли, що дозволило німцям безперешкодно підтягнути значні резерви. Тоді за наказом командування (Жуков і Рокоссовський) радянські війська змушені були відступити.

25 серпня німці пред'явили повстанцям ультиматум. 2 жовтня Бур-Коморовський капітулював і вилетів до Швейцарії на німецькому літаку. Натомість учасники повстання, у кращому випадку, потрапили до концтабору. Територія Польщі була визволена значно пізніше, у лютому 1945 р.

2. Відкриття другого фронту в Європі. Під час наступу радянських військ на Східному фронті розпочалося висадження військ США та Великої Британії у Франції. Командування союзників розробило дві десантні операції: «Оверлорд» — висадження в Північній Франції та «Енвіл» — висадження на півдні Франції, у районі м. Марселя.

6 червня 1944 р. розпочалася операція «Оверлорд».

Удало провівши висадження десанту, англо-американські війська захопили великий плацдарм у Нормандії і 25 липня 1944 р. розпочали наступ, який завершився поразкою німецьких військ у Північній Франції. Гітлерівці були змушені відступити на схід.

15 серпня союзники розпочали операцію «Енвіл». На південному узбережжі Франції вони висадили ще дві армії — американську та французьку. Боячись потрапити в оточення, нацистські війська в Південно-Західній та Південній Франції почали відступати. Незабаром союзні війська, що діяли в Північній та Південній Франції, об'єдналися. Саме в цей час розпочалося повстання в Парижі. Прорвавши німецьку оборону, передові частини 2-ї французької бронетанкової дивізії 24 серпня ввійшли до столиці. 25 серпня 1941 р. гітлерівці склали зброю. Того дня, коли повстання остаточно перемогло, до столиці Франції прибув генерал Ш. де Голль.

4-11 лютого 1945 р. в Лівадійському палаці відбулася нова зустріч «великої трійки» — Кримська (Ялтинська) конференція. В її роботі взяли участь Й. Сталін, Ф. Рузвельт, В. Черчилль, міністри закордонних справ В. Молотов, Е. Стеттініус, А. Ідей та ін. У ході конференції була підписана таємна угода, якою передбачалося повернення Радянському Союзу Південного Сахаліну з прилеглими островами та інтерналізація торговельного порту Дайрен. До СРСР також мали відійти Курильські острови, відновлювалась оренда Порт-Артура.

Основні підсумки конференції:

- погодження принципів беззастережної капітуляції Німеччини;
- установа контролю союзників над німецькою промисловістю;
- ліквідація нацистської партії та її інституцій;
- покарання військових злочинців;
- домовленість щодо вступу СРСР після капітуляції Німеччини у війну з Японією.

У прийнятій Декларації про визволену Європу передбачалося проведення погодженої політики у визволених європейських країнах. Важливим досягненням Ялтинської конференції стало рішення заснувати міжнародну Організацію Об'єднаних Націй (ООН).

25 квітня 1945 р. у Сан-Франциско за рішенням глав трьох союзних держав розпочалася конференція Організації Об'єднаних Націй, яка розробила Статут ООН. За основу її діяльності, а особливо одного з головних органів ООН - Ради Безпеки, було взято забезпечення міжнародного миру та відвернення загрози нової війни. 26 червня 1945 р. учасники конференції Об'єднаних Націй підписали Статут ООН; серед тих країн, що підписали його, була також Українська РСР. Усього 50 держав підписали Статут ООН, а 24 жовтня 1945 р. він набрав чинності. Цей день вважається днем створення ООН (Організації Об'єднаних Націй).

3. Воєнна поразка та капітуляція Німеччини. Останнім центром опору нацистської Німеччини був Берлін. На берлінський напрямок на початку квітня гітлерівське командування стягнуло основні сили, утворивши велике угруповання: майже 1 млн вояків. Щоб швидко розгромити берлінське угруповання, Верховне головнокомандування радянських збройних сил зосередило в складі трьох фронтів - 1-го Білоруського (командувач маршал Г. Жуков), 2-го Білоруського (командувач маршал К. Рокоссовський), 1-го Українського (командувач маршал І. Конєв) - 2,5 млн вояків і величезну кількість військової техніки. У ході грандіозної за масштабами та напруженням Берлінської операції 1945 р., що розпочалася 16 квітня, радянські війська зламали відчайдушний опір гітлерівських військ. 28 квітня берлінське угруповання було розділене на три частини. 30 квітня взято рейхстаг, над яким

розвідники 150-ї стрілецької дивізії лейтенант О. Берест і сержанти М. Єгоров і М. Кантарія встановили прапор Перемоги у війні з нацистською Німеччиною. Того ж дня А. Гітлер покінчив життя самогубством, а 1 травня розпочалася капітуляція Берлінського гарнізону.

• К. Рокоссовський (у центрі)

ЦЕ ВАРТО ЗНАТИ

Костянтин Рокоссовський (1896-1968) - маршал Радянського Союзу та Польщі, двічі Герой Радянського Союзу. Учасник Першої світової та громадянської воєн. У серпні 1937 р. заарештований, два з половиною роки провів під слідством, але свідчень проти себе не дав і був реабілітований. У липні 1941 р. командував оперативною групою, яка не дозволила танковим групам Гота й Гудеріана з'єднатися під Смоленськом, брав активну участь в обороні Москви, битвах під Сталінградом і Курськом, Берлінській операції. Командував Парадом Перемоги у Москві на Червоній площі.

1 травня 1945 р. німецьке військове командування запропонувало розпочати перемовини про перемир'я. 2 травня боротьба за Берлін закінчилася цілковитою перемогою радянських військ. 8 травня 1945 р. у передмісті Берліна Карлсгорсті представники німецького командування на чолі з фельдмаршалом В. Кейтелем підписали Акт беззастережної капітуляції Німеччини. Капітуляція була прийнята за дорученням радянського уряду маршалом Радянського Союзу Г. Жуковим спільно з представниками США, Великої Британії, Франції.

4. Потсдамська конференція та її рішення. Після завершення війни в Європі 17 липня - 2 серпня 1945 р. відбулася Потсдамська конференція. Делегацію СРСР очолював Й. Сталін, США репрезентував Г. Трумен, який став президентом після смерті у квітні 1945 р. Ф. Рузвельта, а Велику Британію спершу представляв У Черчилль, а потім лідер лейбористів, які перемогли на парламентських виборах, К. Еттли.

Основні підсумки конференції:

- вирішено питання про майбутнє Німеччини, де мали бути проведені денацифікація, демілітаризація та демократизація;
- прийнято систему чотиристоронньої окупації Німеччини: СРСР, США, Великою Британією та Францією;
- визначено нові польські кордони на заході та сході;
- вирішено питання про передання СРСР Кенігсберга та області;

- розподілено флот Німеччини між союзниками;
- воєнні злочинці передавалися Міжнародному військовому трибуналу;
- заснувано Раду міністрів закордонних справ, яка мала підготувати проекти мирних угод із Німеччиною та її союзниками.

5. Розгром Японії. Велика Британія та США, ведучи війну проти Японії, надавали величезного значення участі в ній СРСР. Вступ Радянського Союзу у війну на Далекому Сході вважався союзниками по антигітлерівській коаліції обов'язковим.

Оскільки в Японії, а також у Китаї, Маньчжурії та Кореї перебували значні сили японських сухопутних військ, уряди Великої Британії та США вважали, що для перемоги їм буде необхідно воювати не менше 18 місяців від часу капітуляції Німеччини, а тому війна може тривати до 1947 р.

У Потсдамі Й. Сталін підтвердив готовність СРСР розпочати бойові дії проти Японії через три місяці після закінчення війни в Європі. 5 серпня 1945 р. СРСР заявив про денонсацію пакту про нейтралітет з Японією, а 9 серпня 1945 р. розпочав бойові дії. 6 серпня 1945 р., за два дні до передбачуваного вступу СРСР у війну проти Японії, з важкого бомбардувальника американських ВПС була скинута атомна бомба на м. Хіросіму, а 9 серпня 1945 р. така сама доля спіткала м. Нагасакі. Це призвело до загибелі понад 100 тис. мирних жителів, а 375 тис. дістали поранення та опіки.

Радянські війська під командуванням О. Василевського завдали основного удару по японській Квантунській армії, яка дислокувалась у Маньчжурії та налічувала 1 млн вояків. 14 серпня японський уряд ухвалив рішення про капітуляцію, але Квантунська армія продовжувала чинити опір. У результаті успішних бойових дій Червоної армії японські війська були розгромлені, а 1 вересня 1945 р. радянський десант висадився на південні острови Курильського пасма. Наприкінці серпня 1945 р. американські війська окупували Японські острови.

2 вересня 1945 р. на борту американського корабля «Міссурі» відбулася церемонія підписання Акта беззастережної капітуляції Японії. Акт капітуляції Японії підписали представники японської сторони та генерал армії США Д. Макартур. Від СРСР свій підпис поставив українець генерал К. Дерев'янка. Капітуляцією Японії завершилася Друга світова війна.

6. Нюрнберзький і Токійський процеси. Судовий процес над групою головних нацистських військових злочинців проводився в м. Нюрнберзі (Німеччина) з 20 листопада 1945 р. по 1 жовтня 1946 р.

Нюрнберзький процес - перший в історії міжнародний суд, який визнав агресію найтяжчим кримінальним злочином, покаравши як кримінальних злочинців державних діячів, винних у підготовці, розв'язанні та веденні агресивних воєн, справедливо покарав організаторів і головних виконавців злочинних планів винищення мільйонів невинних людей і підкорення цілих народів.

Продовженням Нюрнберзького процесу став Токійський процес (3 травня 1946 р. — 12 листопада 1948 р.). До смертної кари через повішення були засуджені: 4 колишніх прем'єр-міністри, 11 колишніх міністрів, 8 представників вищого генералітету. Вирок над засудженими до смертної кари був виконаний у ніч на 23 грудня 1948 р. в м. Токіо.

Токійський і Нюрнберзький процеси мали суттєве значення для утвердження принципів і норм сучасного міжнародного права, що розглядають агресію як найтяжчий злочин. Відповідаючи на небували у світовій історії злочини фашистів і мілітаристів, ці процеси стали важливою віхою в розвитку міжнародного права. Адже вперше до кримінальної відповідальності були притягнуті офіційні особи, відповідальні за планування, підготовку та розв'язання агресивних воєн.

7. Мирні договори з колишніми союзниками Німеччини. Остаточне вироблення та узгодження текстів мирних договорів було здійснено на Паризькій мирній конференції 19 липня - 15 жовтня 1946 р. 10 лютого 1947 р. були підписані мирні договори з Італією, Фінляндією, Болгарією, Угорщиною та Румунією.

Мирні угоди зафіксували розміри репарацій, що сплачувалися Радянському Союзові за угодами 1946-1947 рр. Так, Фінляндія та Румунія сплачували по 300 млн доларів репарацій у вигляді поставок товарів, Угорщина — 200 млн, а Італія — 100 млн доларів.

8. Політичні, економічні та соціальні наслідки Другої світової війни. Друга світова війна - найбільший конфлікт в історії людства. У ній брали участь 61 держава світу, де проживало 80 % населення земної кулі. Воєнні дії велися на всіх океанах, у Європі, Азії, Африці та Океанії. До армій країн, що воювали, було мобілізовано 110 млн осіб.

- СРСР відіграв вирішальну роль у розгромі нацистської Німеччини та її союзників;
- на радянсько-німецькому фронті були знищені основні сили держав-агресорів — 607 дивізій (майже 77 % - людські втрати), 62 тис. літаків (62 %), до 56 тис. танків і штурмових гармат (приблизно 75 %), а також 180 тис. одиниць артилерійської техніки (74 %);
- Радянський Союз зробив також значний внесок у розгром мілітаристської Японії, розбивши добре оснащену та вишколену Квантунську армію;
- Людські втрати в Другій світовій війні були в шість разів, а матеріальні збитки - у 12 разів більші, аніж у Першій світовій війні.

Формуємо компетентності

Хронологічну. 1. Зробіть хронологічний ланцюжок процесу визволення країн Європи від нацистської окупації.

2. Встановіть хронологічну послідовність подій: атомне бомбардування Хіросіми; початок Нюрнберзького процесу; Потсдамська конференція; відкриття другого фронту в Європі.

Просторову. 1. На карті прослідкуйте процес визволення країн Європи радянськими та англо-американськими військами.

2. На карті покажіть території, де відбувалися військові дії під час останнього - п'ятого етапу Другої світової війни.

3. Розгляньте на карті та зробіть таблицю територіальних змін в Європі в результаті підписання мирних угод із союзниками Німеччини.

Інформаційну. Використавши додаткові джерела, порівняйте військові кар'єри американського генерала Д. Ейзенхауера та радянського маршала Г. Жукова.

Логічну. 1. Чому висадження англо-американських військ у Нормандії вважається «справжнім» Другим фронтом?

2. Чому звільнення країн Східної і Центральної Європи від нацистів радянськими військами одні називають «визвольним походом», а інші-«ною окупацією»?

3. Чому США та Велика Британія прагнули вступу СРСР у війну проти Японії?

4. Чи можна чимось виправдати атомне бомбардування Хіросіми і Нагасакі?

Аксеологічну. Висловіть своє ставлення до рішень Нюрнберзького та Токійського трибуналів. Чому, на вашу думку, отримали таке суворе покарання політичні і військові діячі, які безпосередньо не вбивали людей?

Мовленнєву. Обговоріть питання про наслідки Другої світової війни для України та Європи в цілому.

6 червня 1944 р. - відкриття другого фронту в Європі.

9 травня 1945 р. - день Перемоги над нацизмом.